

II. DOCUMENT

RAPORT

CU PRIVIRE LA EVOLUȚIA LEGISLATIVĂ A PROTECȚIEI ȘI PROMOVĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 2001–2002

Având în vedere calitatea de stat membru al Consiliului European, dobândită la 7 octombrie 1993, România și-a asumat o serie de obligații, în sensul consacării și concretizării în legislația internă a drepturilor fundamentale astfel cum acestea sunt definite în convențiile, jurisprudența și recomandările adoptate în cadrul Organizației paneuropene de la Strasbourg.

În urma procedurilor de monitorizare și post-monitorizare la care țara noastră a fost supusă de Adunarea Parlamentară (AP-CE) până în luna mai 2002 s-a creat posibilitatea ca Parlamentul și Guvernul să elaboreze și să adopte acte normative prin care legislația și, implicit, practica jurisdicțională românească să se ridice la standardele necesare în ceea ce privește protecția drepturilor omului, stabilite de Consiliul European prin acquis-ul său convențional, dar și prin dreptul evolutiv reprezentat de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pe de altă parte, progresele procesului de armonizare și integrare normativă în vederea aderării la Uniunea Europeană reprezintă pentru legislativul român o responsabilitate prioritară deoarece angajarea pe această cale nu lasă loc de compromisuri în sensul adoptării acquis-ului comunitar și al traducerii sale corespunzătoare în practica tuturor autorităților publice naționale.

De asemenea, succesul politic înregistrat de România în 2002, prin invitarea țării noastre să adere la Alianța Atlanticului de Nord, a fost rezultatul unui proces accelerat de modificări și adoptări normative și structurale la nivelul ministerelor de resort, dar și a unor evoluții normative asumate prin planurile anuale de aderare.

Nu în ultimul rând, evoluțiile recente pe plan intern în domeniul politic, social, dar și tehnologic au determinat modificări normative necesare reglementării noilor realități – Legea privind finanțarea partidelor politice, Noul cod al muncii, Noul cod rutier, Legea privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul telecomunicațiilor, etc.

Evoluțiile normative din perioada anilor 2001 și 2002 ca și Programul priorităților legislative ale Guvernului pentru anul 2003 conturează deja începutul procesului de codificare a legislației și al consolidării sistemului național de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Aceste evoluții au fundamentat recunoașterea României pe plan internațional ca democrație stabilă și ca stat de drept unde drepturile persoanei sunt în general respectate și consolidate.

Raportul prezintă radiografia pe domenii a progreselor înregistrate în domeniul drepturilor omului ca urmare al legilor pertinente adoptate de Parlamentul României în anii 2001 și 2002.

1. Protecția socială

În toate democrațiile europene normele de asistență socială, generalizate și acordate pe anumite principii legale reprezintă măsura echilibrului și a funcționării optime a instituțiilor democratice privind asigurarea beneficiului unor drepturi sociale fundamentale. Funcționarea bună a sistemului de protecție socială reflectă evoluția politicii sociale dintr-un stat, indiferent de culoarea politică a administrației.

În *Constituția României din 1991, art. 43, alin. 1* denumit „Nivelul de trai”, este prevăzută în sarcina statului obligația de a lua „măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent”. La alin. 2 sunt enumerate nelimitativ formele de asistență socială de care pot beneficia cetățenii: pensie, concediu de maternitate plătit, asistență medicală în unitățile sanitare de stat, ajutor de șomaj, etc.

De asemenea, în Carta Socială Europeană, adoptată la Strasbourg pe 3 mai 1996 și ratificată de România prin Legea nr. 74 din 3 mai 1999, se prevede că: „orice persoană lipsită de resurse suficiente are dreptul la asistență socială și medicală” (Partea I, pct. 13).

Preocuparea legislativului român de a concretiza printr-o lege cadru a dreptului menționat mai sus este dovedită de adoptarea în 2001 a **Legii nr. 705 privind sistemul național de asistență socială**. Acest act normativ definește din start ce anume reprezintă noțiunea de „asistență socială”: „*Asistența socială, componentă a sistemului de protecție socială, reprezintă ansamblul de instituții și măsuri prin care statul, autoritățile publice ale administrației locale și societatea civilă asigură prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare sau permanente ale unor situații care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a unor persoane.*” (art. 2). Aceasta (asistența socială) ține nu doar de responsabilitatea instituțiilor publice specializate, dar și de participarea organizațiilor societății civile (vezi art. 5), a organizațiilor sindicale și profesionale.

Este foarte importantă precizarea principiilor acestei ramuri a sistemului de protecție socială, în cadrul art. 6: respectarea demnității, universalitatea (potrivit căreia fiecare persoană are drept la asistență socială, în condițiile prevăzute de lege); solidaritatea socială – principiu care ajută la dezvoltarea coeziunii sociale; parteneriatul între instituțiile publice și organizațiile sociale civile; subsidiaritatea.

De asemenea, sunt precizate componentele practice ale acestei activități: prestațiile sociale și serviciile sociale, dezvoltându-se astfel prevederile din art. 13 al *Cartei Sociale Europene*.

În art. 34 al Legii 705 este subliniat rolul Ministerului Muncii de coordonator al politicilor de asistență socială și de emitent al strategiei naționale de dezvoltare în domeniu, această instituție fiind desemnată să promoveze „drepturile familiei, copiilor, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap și ale oricăror alte persoane aflate la nevoie”.

Prin definiția dată la art. 2 și detalierea realizată prin art. 3 și art. 4 se pune în evidență distincția dintre rolul și finalitatea asistenței sociale, aspectul definitiv pentru asistența socială fiind reprezentat de „integrarea socială”.

Prin urmare, se poate constata atât o evoluție pozitivă pe plan conceptual cât și pe planul reglementării drepturilor persoanelor și a precizării responsabilității instituțiilor competente.

Art. 45 din *Constituția României* prevede: „(1) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor”. În același timp, „alte forme de protecție specială a copiilor și a tinerilor se stabilesc prin lege”. (alin. 2). Mai departe, „autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a

tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării”. (alin. 5).

De asemenea, art. 30 al *Cartei Sociale Europene* prevede obligația statului „să ia măsuri în cadrul unei abordări globale și coordonate pentru promovarea accesului efectiv în special la angajare, locuință, formare, învățământ, cultură, asistență socială și medicală al persoanelor care se găsesc sau riscă să se găsească într-o situație de excludere socială sau de sărăcie și al familiei acestora”.

Realizarea acestor deziderate, dar și a obiectivului integrării sociale menționate este înlesnită de prevederile din **Legea privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale nr. 116/2002**. Această lege este destinată în special protecției sociale a tinerilor și integrării lor în viața economică, politică, socială și culturală a țării în art. 5 alin. 1 este prevăzută obligația pentru Agenția Națională pentru ocuparea Forței de Muncă de a realiza „un acompaniament social” pentru tinerii între 16 și 25 de ani aflați în dificultate și confrunțați cu riscul excluderii profesionale, în scopul facilitării accesului lor la un loc de muncă. În alin 2 al aceluiași articol este consacrat și dreptul la orientare profesională – menționat și de *Carta Socială Europeană* (art. 9) – al acestor tineri.

Pentru integrarea în viața economică a țării a subiecților vizati, prin această lege sunt introduse o serie de facilități acordate angajatorilor care semnează „contracte de solidaritate” cu reprezentanții acestei categorii sociale: acești „angajatori de inserție”, în baza contractului de solidaritate, vor primi de la Agenție timp de 2 ani, lunar, salariul de bază stabilit la data angajării tinerilor. De asemenea, dacă la expirarea termenului de 2 ani, între angajatorul de inserție și angajatorul respectiv se semnează un contract de muncă pe perioadă nedeterminată, angajatorul va fi în drept să primească o rambursare lunară de 50% din indemnizația de șomaj pe care tânărul beneficiar ar fi primit-o dacă ar fi fost disponibilizat la acea dată.

Efectele legii citate vizează consolidarea coeziunii sociale a diferitelor categorii sociale și angajamentul societății de a asigura o perspectivă clară tinerilor.

În art. 31 al *Cartei Sociale Europene* se prevede dreptul la locuință și obligația în sarcina statului „să facă accesibil costul locuinței pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente” (punctul 3).

Astfel, prin art. 13–15 ale Legii nr. 116/2002 se prevede posibilitatea pentru tinerii cu vârsta maximă de 35 de ani care provin din centrele de plasament sau care sunt familiști și care nu pot să suporte cheltuielile cumpărării unei locuințe să

beneficiei de acoperirea avansului din valoarea locuinței sau a chiriei pe o perioadă de până la 3 ani de către Consiliul Județean sau de către Consiliul General al Municipiului București.

Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat de *Constituția României* prin art. 33. Aceeași lege fundamentală prevede la art. 44 alin. 2 că „cetățenii au dreptul (...) la asistență medicală în unitățile sanitare de stat...”. În același timp, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, ratificat de România la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, susține crearea de condiții care să asigure tuturor servicii și un ajutor medical în caz de boală. (art. 12, punctul 2, litera d).

Pe de altă parte, asistența medicală, cu excepția urgențelor, nu se acordă decât persoanelor care au plătit contribuțiile pentru asigurările sociale de sănătate. Legea de față prevede *posibilitate generalizată de acces la serviciile medicale*, (art. 16–18) chiar și pentru cei care nu au respectat condiția plății asigurării, cu condiția să fi urmat procedura pentru a obține dreptul la venitul minim garantat. (vezi și Legea nr. 416/2001).

Prin art. 32 din *Constituția României* se garantează dreptul la învățătură, menționându-se că învățământul general este obligatoriu. Același deziderat este stabilit de art. 13 din *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* adoptat la 16 decembrie 1966 de Adunarea generală a Națiunilor Unite și ratificat de România la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, cu mențiunea că învățământul primar este gratuit.

Preocuparea legiuitorului român pentru asigurarea accesului la învățământul primar, secundar, liceal sau profesional, dar și superior, pentru copii provenind din familii aflate în dificultate este demonstrată de măsurile înscrise în art. 18–22 din *Legea nr. 116/2002*. Prin aceste articole se stabilesc *burse de școlarizare și de continuare a studiilor* la care sunt îndreptățiți copiii și tinerii provenind din familii care au cel puțin 2 copii și care beneficiază de venitul minim garantat.

În ceea ce privește dreptul la un venit minim garantat, acesta este o formă de asistență socială acordată familiilor și persoanelor singure, cetățeni români, prin **Legea nr. 416 din 18 iulie 2001 privind venitul minim garantat**. Acest venit este asigurat prin acordarea ajutorului social lunar în schimbul căruia solicitantul apt de muncă va fi obligat să presteze un număr de ore de muncă (cel mult 72 ore) în folosul comunității. O dată cu ajutorul social, persoanele beneficiare primesc, conform art. 22 din această lege, un ajutor pentru

încălzirea locuinței pe perioada 1 noiembrie – 31 martie.

Dreptul la muncă este garantat prin art. 1 al *Cartei Sociale Europene*. Prin punctul 4 al art. 1 statele semnatare ale acestui act internațional se obligă să asigure sau să favorizeze o orientare, formare și readaptare profesională corespunzătoare. În această ordine de idei, în 2002 a apărut **Legea nr. 76 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă** care are ca obiect această componentă a mecanismului de protecție socială. În cadrul acestui sistem de protecție se precizează mijloacele pentru creșterea șanselor de ocupare a persoanelor în căutarea unui loc de muncă, puse la dispoziție de organele abilitate (art. 57, 76), anume: *informarea și consilierea profesională, medierea muncii, formarea profesională, consultanța și asistența pentru începerea unei activități independente sau pentru inițierea unei afaceri, completarea veniturilor salariale ale angajaților, stimularea mobilității forței de muncă*.

Mai mult decât atât, sunt prevăzute trei principii practice care au ca scop stimularea angajatorilor pentru angajarea în muncă a șomerilor: *subvenționarea locurilor de muncă, acordarea de credite în condiții avantajoase în vederea creării de noi locuri de muncă, acordarea altor facilități*.

Principiul oportunităților egale – principiul modern bazat pe prevederi legale de discriminare pozitivă în favoarea celor defavorizați – îl transcende pe acela proclamat de art. 16 din *Constituție* sau de art. 26 din *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* referitor la *egalitatea în drepturi, fiind mai bine conturat în cadrul Cartei Sociale Europene, prin art. 20 privind dreptul la egalitatea de șanse și de tratament în materie de angajare și profesie, fără discriminarea în funcție de sex*.

Pentru punerea în aplicare a acestor principii este necesară adoptarea unor măsuri eficiente și practice prin care să se precizeze mecanismul de promovare a egalității de șanse – în cazul nostru este vorba de egalitatea de șanse între femei și bărbați. Avem în vedere **Legea nr. 202 din 8 mai 2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați**.

Legea își propune să consacre *eliminarea discriminării directe și indirecte, după criteriul sex, în domeniul muncii, educației, sănătății, culturii și informării prin precizarea situațiilor de discriminare, dar și prin instituirea unor sancțiuni administrative și contravenționale, precum și dreptul celor lezați la despăgubiri de natură civilă*.

Prin prevederile legii, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale este însărcinat cu

eliminarea dispozițiilor din cuprinsul actelor normative sau administrative contrare egalității de șanse și tratament și cu amendarea dispozițiilor contrare egalității de șanse și tratament între bărbați și femei, din contractele individuale de muncă.

Protecția specială a persoanelor cu handicap ca drept fundamental și ca măsură de protecție socială este consacrată constituțional de art. 46 al legii fundamentale.

În 2002 a fost publicată în Monitorul Oficial, **Legea nr. 519/2002 pentru aprobarea OUG nr. 102/1999 privind protecția specială și încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap**. Prin aceasta se adoptă, cu modificări, o lege – cadru modernă care respectă *Recomandările Adunării Parlamentare ale Consiliului Europei 925/1981 și 1185/1992* și prevederile din *art. 15 al Cartei Sociale Europene* privitor la dreptul persoanelor cu handicap la autonomie, la integrare socială și la participarea în viața comunității.

Este vorba despre măsuri practice de acces în instituțiile publice, culturale, sportive sau de petrecerea timpului liber, locuințele construite din fonduri publice, precum și mijloacele de transport în comun și telefoanele publice (art. 9 din Legea nr. 519/2002). De asemenea, sunt prevăzute măsuri de „discriminare pozitivă”: alocație de stat pentru copiii cu handicap, majorată cu 50%, locuri de odihnă gratuite, asistent personal pentru copilul cu handicap grav, dar și pentru adult, angajat de către autoritățile publice, indemnizații și alocații sociale, precum și măsuri stimulativă pentru angajatorii de persoane cu handicap.

Conform punctului 6 din Recomandarea nr. 1185/1992, este prevăzut rolul *Secretariatului de Stat pentru Persoanele cu Handicap* de a organiza, coordona și controla realizarea măsurilor de protecție socială a persoanelor cu handicap (art. 3).

O altă măsură de protecție socială, de data aceasta dedicată copiilor cu vârste cuprinse între 0–12 luni, prevăzută de **Legea nr. 32 din 26 iunie 2001**, este aceea a acordării gratuite de lapte praf copiilor care nu beneficiază de lapte matern.

În 2002 a fost emisă **O.U.G. nr. 96 din 16 august 2002**, care introduce o măsură de factură occidentală de asistență pentru elevii din clasele primare ale învățământului de stat privind acordarea gratuită fiecărui elev de produse lactate și de panificație.

Alte acte normative incidente în materie:

- **Legea nr. 48 din 16 iunie 2002 pentru aprobarea U.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.**

- **Legea nr. 584 din 29 octombrie 2002 privind măsurile de prevenire a răspândirii maladiei SIDA în România și de protecție a persoanelor infectate cu HIV sau bolnave de SIDA.**

- **Legea nr. 646 din 7 decembrie 2002 privind sprijinul acordat tinerilor din mediul rural.**

2. Modificări aduse legislației penale

În cadrul „dialogului post-monitorizare” dintre Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și România, una dintre temele principale a fost eliminarea fără întârziere a prevederilor din Codul Penal care sunt contrare cu drepturile și libertățile fundamentale promovate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, sugestie făcută în toate actele decizionale adoptate de acest organism referitoare la onorarea obligațiilor României: *Opinia nr. 176/1993, Recomandarea 1326/1997 și Rezoluția 1123/1997*.

Aceste acte se bazează pe art. 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului referitor la respectarea vieții private și de familie în care se precizează, de altfel, foarte clar, condițiile în care autoritățile se pot amesteca în exercitarea acestui drept, dar și pe acela al libertății presei și, indirect, pe principiul general al nediscriminării, în cazul de față, în ceea ce privește orientarea sexuală.

Dreptul la viața intimă, familială și privată este protejat și de *Constituția României care prevede în art. 26, alin. 2, că: „Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri”*.

Astfel, prin **Ordonanța de Urgență nr. 89 din 29 iunie 2001**, aprobată cu modificări prin **Legea nr. 61 din 16 ianuarie 2002**, este abrogat art. 200 din Codul Penal, care, prin alin. 1, incrimina relațiile sexuale între persoanele de același sex, săvârșite în public sau cele care au produs scandal public. În special teza a doua a acestui articol era în contradicție cu dreptul la viață intimă și privată.

În afară de concentrarea pe dezvoltarea incriminărilor pentru infracțiuni ca violul și perversiunile sexuale, **Legea nr. 61/2002** aduce nou în materia dreptului penal *românesc incriminarea pentru fapta de hărțuire sexuală*, prevedere cerută de evoluția raporturilor sociale și de muncă din ultimii ani, dar și de necesitatea acordării legislației interne cu cea din țările UE.

O altă cerință menținută în cadrul „dialogului post-monitorizare” de AP-CE era referitoare la modificarea prevederilor

art. 205, 206, 238, 239 din C.P. care erau în contradicție cu libertatea presei. De aceea, în contextul succesului politic raportat de România, prin reprezentanții săi, în Comisia pentru respectarea obligațiilor și angajamentelor Statelor membre ale Consiliului Europei a AP-CE care s-a concretizat în încetarea dialogului post-monitorizare, a fost necesară modificarea cât mai grabnică a acestor articole.

Prin **Ordonanța de Urgență nr. 58 din 23 mai 2002**, s-a încercat modificarea acestor articole, tinzându-se către respectarea recomandărilor AP-CE și coordonarea normei penale cu prevederile Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului.

Astfel, a fost eliminată sancțiunea pedepsei cu închisoarea pentru insultă (art. 205). De asemenea, a fost redusă pedeapsa cu închisoarea în cazul calomniei. Prin abrogarea art. 238 din C.P. a fost eliminată prevederea referitoare la ofensa adusă autorității.

Un alt drept fundamental al cetățeanului, recunoscut de Constituție, este inviolabilitatea domiciliului. În art. 27 se proclamă inviolabilitatea domiciliului și a reședinței: „Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne pe domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia”.

De asemenea, Constituția României în art. 41 statuează că dreptul de proprietate este garantat, iar proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. O măsură de protecție a dreptului recunoscut de art. 27 din Constituție și una indirectă de apărare a dreptului de proprietate și a obiectului asupra căruia poartă acesta, este extinderea limitelor legitimei apărări realizată prin Legea nr. 169 din 18 aprilie 2002, privind modificarea și completarea Codului Penal, a Codului de procedură penală și a unor legi speciale.

Astfel, prin această lege, este introdus un nou alineat la art. 44 din Codul Penal care precizează că: „Se prezumă că este în legitimă apărare și acela care săvârșește fapta pentru a respinge pătrunderea fără drept a unei persoane prin violență, viclenie, efracție sau prin alte asemenea mijloace, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de aceasta”.

Instrumentul internațional universal care este Pactul internațional privind drepturile civile și politice prevede că „nimeni nu va fi ținut în sclavie; sclavia și comerțul cu sclavi, sub toate formele, sunt interzise”. De asemenea, „nimeni nu va fi ținut în servitudine” (art. 8 alin. 1 și 2). Art. 9 prevede că orice individ are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale.

Același drept este protejat de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor

omului prin art. 5, alin. 1, astfel: „Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță”, dar și de Constituție, prin art. 23: „Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile”.

Prin art. 18 al Legii nr. 169/2002, privind modificarea și completarea Codului Penal, a Codului de procedură penală, a unor legi speciale, se modifică art. 239 al Codului Penal în ceea ce privește infracțiunea de proxenetism, introducându-se pedepse mai mari pentru situația în care infractorul recrutează o persoană pentru prostituție, face trafic de persoane în acest scop precum și constrânge la prostituție. Astfel se introduce o protecție mai bună în cadrul legislativ intern pentru dreptul la libertate și siguranță, mai sus menționat, mai ales prin teza a 3-a din noul alineat 2 al art. 329 Cod Penal.

De asemenea, în vederea conferirii unei protecții mai eficiente împotriva proxenetismului cu minori, noul alineat 3 al art. 329 CP, introdus prin această lege, mărește pedeapsa în cazul unei astfel de infracțiuni.

Protejarea sănătății persoanei este garantată, în cadrul documentelor internaționale, prin art. 12 din *Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale*. Prin lit. a a punctului 2 se instituie obligația statelor părți de a lua măsuri necesare pentru asigurarea îmbunătățirii tuturor aspectelor igienei mediului și igienei industriale.

La nivelul legii fundamentale a României, prin art. 33 se garantează dreptul la ocrotirea sănătății și se stabilește obligația de a lua măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice.

O astfel de măsură normativă este Ordonanța de Urgență nr. 93 din 20 iunie 2002 pentru modificarea și completarea Codului Penal, prin care se înăspresc pedepsele prevăzute în C.P. pentru infracțiunea de înșelăciune cu privire la calitatea mărfurilor (prin pct. 2 al articolului unic), dar și pentru infracțiunea de falsificare de alimente și altor produse (prin punctul 3 al articolului unic). Mai mult decât atât, prin acesta din urmă, sunt introduse noi alineate care acoperă, prevăzând pedepse mai mari, situațiile agravate care apar în cazul în care prin infracțiunea de falsificare de alimente sau de alte produse s-au produs vătămări uneia sau mai multor persoane și care necesită, pentru vindecare, îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile și în cazul în care îngrijirile medicale necesită mai mult de 60 de zile, ori prin săvârșirea infracțiunii s-a produs una dintre consecințele prevăzute în art. 182 alin. 1.

Pactul internațional privind drepturile civile și politice recunoaște prin art. 24,

punctul 1, în favoarea copilului, fără nici o discriminare, dreptul din partea societății și a statului la măsurile de ocrotire pe care le cere condiția de minor.

În Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată la 20 noiembrie 1989 și ratificată de România la 27 septembrie 1990, prin Legea nr. 18, la art. 3 sunt recunoscute și impuse cu prioritate interesele superioare ale copilului în cazul tuturor deciziilor luate de instituțiile publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative. Pe de altă parte, în art. 34 al aceleiași Convenții, se menționează angajamentul statelor semnatare să protejeze copilul contra oricăror forme de exploatare sexuală și de abuz sexual. În continuare, se prevede obligația pentru state de a lua măsurile corespunzătoare pe plan național pentru a împiedica:

„a) incitarea sau constrângerea unui copil de a fi implicat într-o activitate sexuală ilegală;

b) exploatarea copiilor în scopul prostituției sau al altor practici sexuale ilegale;

c) exploatarea copiilor în scopul producției de spectacole sau de alte materiale cu caracter pornografic“.

Pe plan intern, legea fundamentală a României garantează dreptul la viață precum și dreptul de integritate fizică și psihică a persoanei (art. 22, alin. 1), dar mai dedicat protecției speciale a minorilor este art. 45, în speță, alin. 3 care prevede că: „Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise“.

Pentru o mai bună protecție a drepturilor și dezideratelor statuate de Pactul internațional privind drepturile civile și politice, Convenția cu privire la drepturile copilului și de Constituția României, dar și ca urmare a evoluțiilor sociale de natură infracțională recente, a fost emisă **Ordonanța de Urgență nr. 143 din 24 octombrie 2002 pentru modificarea și completarea unor dispoziții din Codul Penal și unele legi speciale, în vederea ocrotirii minorilor împotriva abuzurilor sexuale**. Acest act normativ operează modificări și introduce alineate care prevăd incriminări noi cu referire la infracțiuni privitoare la viața sexuală sau la libertatea și siguranța minorului.

Prin art. 1, punctul 1, se pune în aplicare o înăsprire a pedepsei pentru violul în care victima este un minor și violul urmat de moartea victimei minore, prevăzute de art. 197 Cod Penal.

Punctul 2 al aceluiași articol operează o mărire a minimului și maximului pedepsei

pentru infracțiunea de act sexual cu un minor prevăzute de art. 198, alin. 1 Cod Penal.

O reglementare de natură a descuraja aspectele sociale negative, tot mai frecvente în ultimii ani, anume prostituția infantilă, este și noul alineat 3 al art. 198 CP, introdus de această Ordonanță de urgență, prin care se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi, actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani, dacă acesta a fost determinat de oferirea sau darea de bani ori alte foloase de către făptuitor.

O altă prevedere determinată de noile aspecte sociale și de scopul salvagărdării drepturilor minorilor, evidențiate mai sus, este și noul alineat 4 al art. 198 C.P. introdus de actul normativ supus studiului, prin care se incriminează ca variantă agravantă a situațiilor de la alineatele 1–3, înfăptuirea acestora în scopul producerii de materiale pornografice.

De asemenea, sunt prevăzute pedepse mai mari pentru cazurile în care fapta descrisă de alin. 1 al art. 198 este săvârșită în împrejurarea în care victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau în tratamentul făptuitorului sau dacă faptele prevăzute în alin. 1–4 au avut ca urmare vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății victimei, dar pentru cazul în care fapta a avut ca urmare moartea victimei.

Pentru actele de perversiune sexuală cu un minor (art. 201CP) se prevede o înăsprire a pedepselor prin modificările aduse de art. 1 punctul 3 al Ordonanței. În plus, se introduc două noi alineate la art. 201 CP cu incriminări inedite pentru săvârșirea faptei de perversiune sexuală cu un minor în situațiile prezentate la art. 198 alin. 3 și 4.

Prin art. 1 punctul 5 se măresc pedepsele prevăzute de CP în art. 202 pentru infracțiunea de corupție sexuală. De asemenea, maximul special al pedepsei se mărește cu 2 ani dacă faptele prevăzute în alin. 1 și 2 sunt săvârșite în scopul producerii de materiale pornografice.

Maximul pedepsei pentru rele tratamente aplicate minorului, prevăzută de art. 306 CP, este mărit prin art. 1 punctul 7 al Ordonanței de urgență. De asemenea, pentru infracțiunea de proxenetism săvârșită față de minori, prevăzută de art. 329 CP, pedeapsa cu închisoarea va fi de la 5 la 18 ani.

În vederea sancționării noilor aspecte sociale negative privind viața sexuală a minorilor și dreptul lor la libertate și siguranță, art. II al Ordonanței de urgență modifică art. 18 al Legii nr. 678 din 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane. Astfel, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani fapta ce se

constituie în infracțiunea de pornografie infantilă; în cazul în care fapta este săvârșită de o persoană care face parte dintr-un grup organizat, aceasta se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 12 ani. Alte acte normative incidente în materie:

- **Legea nr. 296 din 7 iunie 2001 privind extrădarea:**

- **Ordonanța de Urgență nr. 141 din 25 octombrie 2001 pentru sancționarea unor acte de terorism și a unor fapte de încălcare a ordinii publice;**

- **Legea nr. 678 din 21 noiembrie 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane;**

- **Legea nr. 472 din 9 iulie 2002 privind aprobarea OUG nr. 141/2001;**

- **Legea nr. 546 din 14 octombrie 2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii;**

- **Legea nr. 682 din 19 decembrie 2002 privind protecția martorilor.**

3. Protecția specială acordată minorilor. Reglementarea adopțiilor internaționale

Așa cum am mai spus, protecția specială din partea statului de care se bucură minorii este recunoscută prin *art. 24 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*. De asemenea, un alt instrument din seria tratatelor ONU, Convenția cu privire la drepturile copilului, subliniază că „*în toate deciziile care îi privesc pe copii, (...) interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate*“ (art. 3 alin. 1). Același act prevede la alin. 2 al art. 3 că „*statele părți se angajează să asigure copilului protecția și îngrijirile necesare pentru bunăstarea sa (...) și vor lua, în acest scop, toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare*“. Alin. 3 al art. 3 prevede că: „*Statele părți vor veghea ca funcționarea instituțiilor, serviciilor și lăcașelor care au responsabilități față de copii și asigură protecția lor să fie conformă cu normele fixate de către autoritățile competente*.“

Art. 21 al aceleiași convenții reglementează principiile instituției adopției, cel mai important dintre ele fiind acela că ratiunea primordială în materie este interesul superior al copilului. La *lit. a)* se menționează că adopțiunea unui copil va fi încredințată doar de autoritățile competente, iar la *lit. h)* este recunoscut principiul subsidiarității adopției internaționale.

Pe de altă parte, în cadrul sistemului de protecție a drepturilor omului oferit de Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului, România s-a angajat să-și respecte obligațiile ca membru al Consiliului Europei. Prin *para. 14 iii al Rezoluției nr.*

1123/1997 a Consiliului de Miniștri s-a recomandat instituțiilor publice românești „*să amelioreze condițiile juridice, materiale și educative ale copiilor abandonati în instituțiile statului, să modifice legislația sa în scopul facilitării adopțiilor acestor copii și să dezvolte în mod hotărât o campanie împotriva abandonului*.“

Pe plan intern, *Constituția României* recunoaște necesitatea aplicării unui *regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor copiilor (art. 45)*.

O măsură legislativă de punere în aplicare a acestor drepturi ale copilului și angajamentelor asumate de România în legătură cu acestea este și **Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 12 din 26 ianuarie 2001 privind înființarea Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopției, aprobată prin Legea nr. 252 din 16 mai 2001**.

Prin această *Ordonanță se înființează Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopției*, organ al administrației publice centrale cu atribuții în aplicarea politicilor și elaborarea strategiilor în domeniul promovării drepturilor copilului, îngrijirii și protecției copiilor aflați în dificultate și a celor cu handicap, precum și în domeniul adopției. În art. 2 sunt precizate funcțiile pe care le are ANPCA în vederea implementării obiectivelor mai sus menționate, și anume: de strategie, de reglementare, de administrare, de reprezentare și de autoritate de stat.

În vederea respectării obligațiilor asumate ca membru al Consiliului Europei, dar și a prevederilor instrumentelor internaționale la care România este parte referitoare la *principiul subsidiarității adopției internaționale, s-a hotărât încurajarea adopției interne prin sistarea temporară a adopțiilor internaționale*. Astfel, pe 8 octombrie 2001 a fost emisă **Ordonanța de Urgență nr. 121 pentru suspendarea temporară a tuturor procedurilor referitoare la adopțiile internaționale**, care se constituie într-un *moratoriu pe un an privind orice procedură având ca obiect adopția copiilor români de către cetățeni străini sau de către cetățeni români cu domiciliul sau reședința în străinătate*. În același timp este prevăzută obligația în sarcina ANPCA și Ministerului Justiției de a reanaliza regimul juridic al adopțiilor internaționale, în scopul armonizării legislației interne cu reglementările și practicile internaționale în domeniu.

OUG mai sus menționată a fost aprobată prin **Legea nr. 347 din 6 iunie 2002**, act care precizează că cererile pentru încuviințarea adopției copiilor români deja depuse, aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data intrării în vigoare a

Ordonanței, se soluționează potrivit reglementărilor în vigoare la data introducerii acestora.

Termenul moratorului privind adopțiile internaționale stabilit prin OUG nr. 121/2002 a fost prorogată succesiv prin **Ordonanța de Urgență nr. 123 din 2 octombrie 2002 pentru prorogarea termenului prevăzut la art. 1 alin. 1 din Ordonanța de Urgență nr. 121/2002 pentru suspendarea temporară a tuturor procedurilor referitoare la adopțiile internaționale și prin Ordonanța de Urgență nr. 151 din 7 noiembrie 2002 privind prorogarea aceluiași termen.**

4. Aspecte privind viața privată, intimă și familială

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, așa cum a fost amendată prin Protocolul adițional nr. 11, statuează în art. 8 alin. 1 că: „orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondentei sale”. Condițiile limitării acestui drept sunt foarte strict definite în alin. 2 al aceluiași articol: „nu este admis amestecul unei autorității publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății și a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora”. În art. 17 al Pactului Internațional privind drepturile civile și politice este prevăzut că „nimeni nu va putea fi supus vreunor imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei sau renumelui sale”.

Potrivit art. 11 al Constituției României coroborat cu art. 20, referitoare la aplicarea tratatelor internaționale pe plan intern, dispozițiile Convenției europene pentru protecția drepturilor omului sunt obligatorii și fac parte din dreptul intern. Pe de altă parte, având în vedere numeroasele cazuri de încălcare ale dreptului înscris în art. 8 al Convenției europene pentru protecția drepturilor omului, dar și bogata jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului, a devenit evidentă necesitatea reglementării acestui drept, cu referire la condițiile actualei dezvoltări tehnologice.

Legea noastră fundamentală consacră și ea protecția acestui drept prin art. 26 împreună cu art. 28 privitor la secretul corespondentei.

Pe 21 noiembrie 2001 au fost publicate 2 legi importante referitoare la acest domeniu: **Legea nr. 676 privind prelucrarea**

datelor cu caracter personal și protecției vieții private în sectorul telecomunicațiilor și Legea nr. 677 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

Prima dintre cele două legi menționate, precizând obiectul său în art. 1, elimină din sfera de protecție prelucrarea datelor cu caracter personal efectuate în cadrul activităților în domeniul apărării naționale și siguranței naționale, desfășurată în limitele și cu restricțiile stabilite de lege și pe cele din cadrul activităților de prevenire, cercetare și reprimare a infracțiunilor și de menținere a ordinii publice, precum și în cadrul altor activități în domeniul dreptului penal, desfășurate în limitele și cu restricțiile stabilite de lege (art. 1 alin. 4).

Prin prevederile art. 3 al acestei legi se instituie măsurile de securitate pe care furnizorul unui serviciu de telecomunicații și operatorul rețelei publice de telecomunicații trebuie să le aplice. De asemenea, art. 4 alin. 1 stabilește garantarea confidențialității comunicațiilor efectuate prin intermediul acestor servicii. Sunt prevăzute (art. 4 alin. 2) condițiile excepționale în care se pot asculta, înregistra, stoca, intercepta sau supraveghea comunicațiile:

„a) se realizează de utilizatorii care participă la comunicația respectivă;

b) utilizatorii care participă la comunicația respectivă și-au dat acordul scris prealabil;

c) se realizează în exercitarea prerogativelor de autoritate publică, în condițiile legii”.

Art. 6 al legii prevede, prin raportare la art. 8 din CEDO, interzicerea imixtiunii autorităților publice în conținutul unei comunicări, cu excepția cazurilor stricte pe care le-am mai menționat, prezentate și în art. 8 alin. 2 din Convenție, dar, în plus și cu excepția cazului în care este necesară protecția persoanei în cauză (vezi și art. 9 alin. 1 din Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal).

De asemenea, prin art. 7 sunt precizate prevederile pe care trebuie să le aibă legea care permite ingerința autorităților publice în conținutul unei comunicări:

„a) modul de exercitare de către persoana în cauză a drepturilor de acces și de rectificare;

b) condițiile în care autoritățile publice competente vor fi în drept să refuze să dea informații persoanei în cauză;

c) modalitățile de conservare sau de distrugere a acestor date”.

În continuare, la art. 9 sunt prevăzute condițiile de prelucrare a datelor referitoare la trafic, facturare, dar și a celor personale de către furnizorul unui serviciu de telecomunicații destinat publicului sau de

către operatorul unei rețele publice de telecomunicații destinate publicului.

O prevedere importantă referitoare la protecția vieții private a persoanei este cea din *art. 15* privitoare la apelurile nesolicitate, efectuate în scopul marketingului, care sunt interzise, cu excepția cazului în care abonatul apelat și-a exprimat în prealabil consimțământul expres. Legea stabilește o serie de sancțiuni contravenționale, dar și răspunderea pentru daunele efective cauzate de încălcarea prevederilor aceste legi, în vederea protejării vieții private a persoanei.

Referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal. **Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date** trebuie coroborată, în ceea ce privește prevederile sale, cu *Convenția pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal*, intrată în vigoare în România ulterior legii, la 28 decembrie 2001, prin *Legea nr. 682* privind ratificarea acestei Convenții. Acest act internațional stabilește la *art. 4* obligatia pentru statele părți de a lua în dreptul intern măsurile necesare pentru a pune în practică principiile de bază ale protecției de date, cel mai târziu în momentul intrării în vigoare, a prezentei Convenții pentru statul respectiv. O astfel de măsură este și adoptarea Legii nr. 677/2001, dar și a Legii nr. 676/2001.

Domeniul de aplicare al Legii nr. 677/2001 este mai extins decât cel al Convenției, legea aplicându-se prelucrării de date cu caracter personal, efectuate și prin alte mijloace decât cele automate.

La *art. 4* alin. 1, caracteristicile calității datelor din *art. 5* al Convenției sunt preluate și dezvoltate. În *art. 5* din *Legea nr. 677* sunt prezentate condițiile de legitimitate în ceea ce privește prelucrarea datelor personale de către un operator. Sunt prezente reguli speciale (în *art. 7* al legii) care interzic prelucrarea datelor cu caracter personal legate de originea rasială sau etnică, de convingerile politice, religioase, filosofice sau de natură similară, de apartenență sindicală, precum și cele legate de starea de sănătate sau viața sexuală (vezi și *art. 6* din *Convenție*); de la aceste reguli, însă există și excepții prevăzute de *art. 7* alin. 2.

De asemenea, orice persoană este îndreptățită să fie informată, în cazul în care datele cu caracter personal sunt obținute direct de la persoana vizată, despre identitatea operatorului și scopul în care se face prelucrarea datelor (*art. 12*), dar are și dreptul de acces la date (*art. 13*), dreptul de intervenție asupra datelor (*art. 14*), precum și dreptul de opoziție în privința prelucrării datelor personale (*art. 15*).

Orice persoană are dreptul de a nu fi supusă unei decizii individuale bazate exclusiv pe o prelucrare de date cu caracter personal (*art. 17*). Prin *art. 18* este reiterat dreptul fundamental al persoanei vătămate de o autoritate publică. Secretul prelucrărilor de date personale este imperativ stabilit prin art. 20.

În cadrul *art. 21* este înscris că Avocatul Poporului este autoritatea de supraveghere care monitorizează și controlează sub aspectul legalității prelucrărilor de date cu caracter personal care cad sub incidența acestei legi.

Prin art. 29 și 30 sunt precizate condițiile transferului în străinătate de date cu caracter personal, o condiție de bază fiind respectarea legii române, dar și asigurarea de către statul destinatar a unui nivel de protecție adecvat.

Este important de subliniat, că în vederea respectării prevederilor acestei legi, în ultimul capitol sunt înscrise o serie de contravenții și sancțiuni pentru situațiile în care se încalcă normele stabilite prin acest act.

5. Protecția acordată persoanelor aparținând minorităților

În ceea ce privește descurajarea manifestărilor de extremă dreapta, dar și pentru protecția minorităților, *Pactul internațional privind drepturile civile și politice* statuează prin *art. 20* alin. 2 că: „orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate, sau la violență este interzis prin lege”. Mai mult decât atât, *art. 27* prevede că: „În statele în care există minorități etnice, religioase sau lingvistice, persoanele aparținând acestor minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea în comun cu ceilalți membri ai grupului lor propria lor viață culturală, de a profesa și practica propria lor religie, de a folosi propria lor limbă”.

La nivel european, *Convenția pentru apărarea drepturilor omului*, prin *art. 14* stabilește interzicerea discriminării în exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale bazată pe oricare dintre criteriile de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, etc.

În același timp, prin *Rezoluția nr. 1123/1997* a Comitetului de Miniștri al CoE., se instituie pentru România obligația „să promoveze o campanie de luptă împotriva rasismului, a xenofobiei și intoleranței, și să adopte toate măsurile necesare în favoarea integrării sociale a populației de etnie rromă”. (*para. 14 v*).

Pe plan intern, *Constituția României* prevede la *art. 4* alin. 2 că: „România este patria comună și indivizibilă a tuturor

cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Legea administrației publice locale a intrat în vigoare la 23 mai 2001. Conform prevederilor legii, *autoritățile locale vor asigura, la cerere, și folosirea limbii materne în raporturile cu cetățenii de altă etnie. În comunele și orașele în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, autoritățile locale vor asigura inscripționarea denumirii localităților și a instituțiilor publice, precum și afișarea anunțurilor de interes public și în limba maternă a cetățenilor minorității respective (art. 90. alin. 4) (vezi și art. 10 din Convenția cadru privind minorităților naționale ratificată de România prin Legea nr. 33 din 29 aprilie 1995). Totodată, în posturile care au atribuții privind relații cu publicul vor fi încadrate și persoane care cunosc limba maternă a cetățenilor români de altă etnie.*

Minoritățile se pot adresa autorităților (oral sau în scris) și în limba maternă (art. 17) și trebuie să primească răspunsul bilingv, în limba română și în limba maternă. Art. 43 alin. 3 prevede că lucrările ședințelor consiliilor locale se pot desfășura în limba unei minorități, dacă reprezentanții acesteia totalizează o treime din membrii consiliului, primarul trebuind să asigure în acest caz, prezența unui traducător.

Referitor la manifestările extremiste, **Ordonanța de Urgență nr. 31 din 31 martie 2002** prevede excluderea din sfera legalității a organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob, dar și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. Prin acest act normativ se stabilesc pedepse cu închisoarea pentru săvârșirea infracțiunilor reprezentate de constituirea sau aderarea la o organizație cu caracter fascist, rasist sau xenofob. Tot cu închisoarea se pedepsește și răspândirea, vânzarea sau confecționarea de simboluri fasciste, rasiste și xenofobe, precum și deținerea în vederea răspândirii, dar și utilizarea în public a acestora. Excepția este reprezentată de săvârșirea faptei în interesul artei, științei, cercetării și educației. Aceeași pedeapsă este prevăzută pentru promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unei infracțiuni contra păcii și omenirii sau promovarea ideologiei fasciste, rasiste sau xenofobe, prin propagandă, săvârșită în public.

O prevedere expresă referitoare la Holocaust este prezentă în art. 6 al art. acestei OUG, prin care se pedepsește cu închisoarea contestarea sau negarea în public a acestuia ori a efectelor fenomenului menționat.

Autorităților publice li se interzice ridicarea sau menținerea în locurile publice, cu excepția muzeelor, a unor statui sau plăci comemorative referitoare la persoanele vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii. De asemenea, li se interzice acordarea numelor persoanelor vinovate de astfel de fapte unor artere sau locuri publice.

6. Protecția mediului. Aspecte legale privind protecția consumatorului

În ceea ce privește protecția mediului și dreptul persoanei la un mediu sănătos, *Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale stabilește în sarcina statelor semnatare obligația de a adopta măsurile necesare pentru „îmbunătățirea tuturor aspectelor igienei mediului și ale igienei industriale“ (art. 12, alin. 2, lit. b).*

În vederea asigurării „igienei și sănătății publice“ (art. 33 din Constituție), statul român a adoptat o serie de măsuri legislative în această materie și a aderat la numeroase acte internaționale destinate protecției mediului.

Astfel, pe 21 martie 2002, a fost emisă **Ordonanța de Urgență nr. 34 privind prevenirea, reducerea și controlul integrat al poluării** aprobată cu modificări în **Legea nr. 645 din 7 decembrie 2002**, având ca obiect stabilirea măsurilor necesare „pentru prevenirea sau, în cazul în care aceasta nu este posibilă, pentru reducerea emisiilor“ provenite din anumite activități industriale „în aer, apă și sol, inclusiv măsurile privind gestionarea deșeurilor astfel încât să se atingă un nivel ridicat de protecție a mediului (...)“. Ordonanța stabilește o serie de sancțiuni și amenzi contravenționale în cazul în care regulile prevăzute sunt încălcate.

O prevedere de natură a acorda o protecție specială în ceea ce îi privește pe minori este cuprinsă în **Legea nr. 3 din 2001 privind modificarea și completarea art. 1 din Ordonanța de Urgență nr. 55/1999 pentru interzicerea publicității produselor din tutun în sălile de spectacol și interzicerea vânzării produselor din tutun minorilor**: „Se interzice orice fel de publicitate a produselor din tutun în sălile de spectacol înainte, în timpul și după spectacolele destinate minorilor, precum și înainte, în timpul și după spectacolele adreșate/destinate adulților și desfășurate între orele 5,00–20,00.“

În 2001 apare **Legea nr. 192 din 19 aprilie privind fondul piscicol, pescuitul și acvacultura** ce aduce o reglementare-cadru nouă, înlocuind-o pe cea veche – **Legea nr. 12/1974 privind piscicultura și pescuitul**. Legea își propune să protejeze fondul piscicol în general, dar făcând referire

specială și la obiectivul de interes internațional care este Rezervația Biosferei „Delta Dunării“, și să promoveze o dezvoltare durabilă a resurselor piscicole din bazinele naturale, aplicarea strategiei naționale, dar și a prevederilor internaționale obligatorii pentru România.

Art. 5 și 6, împreună cu art. 3 punctul 1, punctul 2 și art. 4, fac delimitarea între bazinele naturale și cele amenajate care au regimuri juridice diferite în ceea ce privește dreptul de proprietate, dar și exploatarea.

Dreptul de pescuit în scop comercial pentru fondul piscicol natural se atribuie, prin concesionare, pe bază de licitație publică și prin eliberarea de permis de pescuit individual, pescarilor profesioniști.

Legea conține o serie de măsuri sancționatorii pentru contravenții sau infracțiuni izvorâte din încălcarea prevederilor acestei legi, de la amendă contravențională până la închisoare.

Ordonanța de Urgență nr. 243 din 28 noiembrie 2002 privind protecția atmosferei este norma cadru care stabilește regulile generale de protecție a atmosferei. Această ordonanță este aprobată cu modificări, de Legea nr. 655 din 20 noiembrie 2001 care, printre alte modificări prevede că „evaluarea calității aerului înconjurător pentru întreg teritoriul României se efectuează pe baza valorilor limită și a valorilor prag, în acord cu standardele naționale și ale Uniunii Europene“ (art. 20 alin. 1). De asemenea, „rezultatele evaluării calității aerului sunt aduse la cunoștința publicului și se raportează Uniunii Europene de către autoritatea publică centrală pentru protecția mediului“. (art. 20 alin. 3).

Cu scopul unei mai bune protejări împotriva unor accidente care ar putea deteriora mediul, dar și pentru garantarea posibilității de despăgubire a victimelor unor astfel de accidente, a fost adoptată **Legea nr. 703 din 3 decembrie 2001 privind răspunderea civilă pentru daune nucleare**. Legea stabilește răspunderea obiectivă și exclusivă a operatorului unei instalații nucleare, dacă dauna s-a dovedit a fi provocată de un accident nuclear (art. 4 alin. 1), dar cu respectarea unor condiții și criterii prevăzute de același articol.

Un alt act normativ conținând prevederi referitoare la protecția mediului este **Legea nr. 289 din 15 mai 2002 privind perdelele forestiere de protecție**. Legea stabilește că perdelele forestiere de protecție, indiferent de tipul de proprietate (publică sau privată) constituie bunuri de interes național (art. 3), iar înființarea perdelelor forestiere de protecție reprezintă o cauză de utilitate publică.

În cazul în care instituțiile abilitate decid expres necesitatea înființării acestor perdele forestiere prin Hotărâre de Guvern, această decizie este obligatorie atât pentru

persoanele fizice cât și pentru cele juridice. În caz de opoziție, Guvernul va putea supune Parlamentului propunerea de expropriere prin lege pentru utilitate publică. Încălcarea normelor stabilite de această lege se pedepsește, după caz, cu închisoare sau cu amendă.

Având în vedere obligatiile statului pentru asigurarea unui mediu sănătos, dar și dreptul fundamental al persoanei la ocrotirea sănătății, precum și prevederile normative comunitare, a apărut ca necesară o lege care să reglementeze și să limiteze dezvoltarea fenomenului nociv al fumatului. Interzicerea acestui viciu fiind, cel puțin la acest moment imposibilă și fără precedent, prin **Legea nr. 349 din 6 iunie 2002 pentru prevenirea și combaterea efectelor consumului produselor din tutun**, s-a hotărât restrângerea fumatului în spațiile publice închise. Fumatul este permis numai în spații special amenajate pentru fumat. De asemenea, sunt prezente reglementări speciale privitoare la fumatul în baruri, restaurante, discoteci și alte spații publice cu destinație similară (art. 3). Se stabilesc reguli speciale referitoare la vânzarea către minori de produse din tutun, și la inscripționarea pe pachetul acestor produse de avertismente în privința pericolului izvorât din consum.

În final, sunt prevăzute sancțiunile contravenționale pentru încălcarea prevederilor acestei legi.

Pe 21 iunie 2001 a fost emisă **Ordonanța de Urgență nr. 97 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor**. Actul respectiv reglementează cadrul juridic unitar referitor la producerea, ambalarea, depozitarea, transportul și comercializarea alimentelor, responsabilitățile producătorilor și comercianților de alimente, organizarea controlului oficial al alimentelor și sancțiunile în vederea protejării calității alimentelor, cu referiri clare la protecția consumatorului.

Sunt prevăzute reguli importante referitoare la aditivii alimentari (art. 9), la prezența radiațiilor sau utilizarea materialelor radioactive în tratarea alimentelor, la condițiile privind reziduurile de pesticide și alte produse care se regăsesc în alimente, la condițiile privind prezența în alimente a substanțelor farmacologic active. De asemenea, sunt stabilite reguli privitoare la condițiile de producție, igienă și ambalare a alimentelor, dar și la comercializarea acestora.

Alte reglementări incidente:

- Reglementarea cadru în materia protecției mediului este Legea protecției mediului nr. 137/1995 modificată prin **O.U.G. nr. 91 din 20 iunie**.

- **Legea nr. 206/2001 pentru aprobarea O.U.G. nr. 71/1999 privind reorganizarea**

activității de protecția plantelor și carantinei fitosanitare;

- Ordonanța de Urgență nr. 146 din 9 noiembrie 2001 pentru completarea O.U.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor;

- Legea nr. 37 din 16 ianuarie 2002 privind aprobarea O.U.G. nr. 58/2000 pentru modificarea, completarea O.U.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor;

- Legea nr. 322 din 27 mai 2002 privind aprobarea O.U.G. nr. 146/2001 pentru completarea O.U.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor;

- O.U.G. nr. 84 din 20 iunie 2002 pentru completarea O.U.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor;

- Legea nr. 458 din 8 iulie 2002 privind calitatea apei potabile care are ca obiectiv „protecția sănătății oamenilor împotriva efectelor oricărui tip de contaminare a apei potabile prin asigurarea calității ei de apă curată și sanogenă“.

7. Drepturile de autor

În ceea ce privește protejarea dreptului de autor s-au făcut pași importanți prin adoptarea Ordonanței de Urgență nr. 124/2000 pentru completarea cadrului juridic privind drepturile de autor și drepturile conexe, prin adoptarea de măsuri pentru combaterea pirateriei în domeniile audio și video, precum și a programelor de calculator, dar și prin modificările aduse de **Legea nr. 213 din 19 aprilie 2002** pentru adoptarea acestei ordonanțe.

8. Dreptul de petiționare

Constituția României prevede, la art. 47 alin. 1, dreptul cetățeanului de petiționare ce constă în adresarea către autoritățile publice prin petiții formulate numai în numele semnatarului. Alin. 4 al art. 47 precizează că „autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii“.

Ordonanța de Urgență nr. 27 din 30 ianuarie 2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor și Legea nr. 233 din 23 aprilie 2002 pentru aprobarea cu modificări a acestei ordonanțe se instituie într-o normă generală de reglementare a modului de exercitare de către cetățeni a dreptului de a adresa autorităților și instituțiilor publice petiții formulate în nume propriu, precum și modul de soluționare a acestora.

Ordonanța prevede că autoritățile și instituțiile publice sesizate au obligația să comunique petiționarului, în termen de 30 de zile de la data înregistrării petiției, răspunsul la aceasta. O măsură normală într-o societate democratică este cea stabilită de art. 11 al Ordonanței: „în cazul în care prin petiție sunt sesizate anumite aspecte

din activitatea unei persoane, aceasta nu poate fi soluționată de persoana în cauză sau de către un subordonat al acesteia“.

9. Dreptul de proprietate. Restituirea proprietății preluate abuziv de către stat

Constituția României, prin art. 41, alin. 1, garantează dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului. Alin. 2 stabilește egalitatea protecției de către lege a proprietății, indiferent de titular. Mai mult decât atât, nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire (art. 41 alin. 3).

Privitor la chestiunea proprietății și la restituirea aceleia expropriate abuziv, para. 14 iv din Rezoluția 1123/1997 a Consiliului de Miniștri al CoE se exprimă clar în privința obligației autorităților publice române „să modifice legislația în materia restituirii bunurilor confiscate și expropriate, îndeosebi Legea nr. 18/1991 și Legea nr. 112/1995, astfel încât să prevadă restituirea lor în întregum sau, în lipsa acestei restituirii, o despăgubire echitabilă“.

Legea nr. 10 din 8 februarie 2001 stabilește măsurile reparatorii ca urmare a preluării abuzive de către stat, organizațiile cooperatiste sau orice alte persoane juridice, a unor imobile, în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, precum și pentru imobilele preluate de stat în baza Legii nr. 139/1940 asupra rechizițiilor și nerestituirii până în prezent. Legea instituie principiul restituirii în natură a imobilelor. În cazurile în care aceasta nu este posibilă, se prevăd măsuri reparatorii în echivalent, care pot consta în:

- compensare cu alte bunuri ori servicii oferite în echivalent de deținător, cu acordul persoanei îndreptățite;

- acordarea de acțiuni la societățile comerciale tranzacționate pe piața de capital ori de titluri de valoare nominală folosite exclusiv în procesul de privatizare;

- acordarea de despăgubiri bănești.

Restituirea integrală în natură exclude măsurile reparatorii prin echivalent.

Pentru a veni în întâmpinarea liberului acces la justiție, Guvernul României a propus de mai multe ori prelungirea termenului de depunere a cererilor de restituire, prin ordonanțe de urgență.

Având în vedere solicitările cultelor religioase și ale reprezentanților minorităților naționale și ținând seama și de prevederile art. 8 alin. 2 din **Legea nr. 10/2001** care prevede că: „Regimul juridic al imobilelor care au aparținut cultelor religioase sau comunităților minorităților naționale, preluate de stat sau de alte persoane juridice, va fi reglementat

prin acte normative speciale. Până la adoptarea acestor reglementări este interzisă instrăinarea imobilelor în cauză sau schimbarea destinației acestora“, au fost adoptate următoarele acte normative:

Ordonanța de Urgență nr. 94 din 29 iunie 2002 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, Legea nr. 501 din 11 iulie 2002 pentru aprobarea O.U.G. nr. 94/2000, Ordonanța de Urgență nr. 36 din 21 martie 2002 privind reglementarea dreptului de proprietate al Federației Comunităților Evreiești din România asupra lăcașurilor de cult, cimitirelor și altor bunuri destinate activităților culturale mozaic și Legea nr. 598 din 4 noiembrie 2002 pentru aprobarea O.U.G. nr. 36/2002. Aceste acte normative se bazează pe principiul restitutio in integrum, însă prevăd măsuri de protecție pentru chiriasi.

10. Alte acte normative privind protecția drepturilor și libertăților omului

- Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile publice;
- Legea nr. 218 din 23 aprilie 2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române;
- Legea nr. 504 din 11 iulie 2002 a audiovizualului;
- Legea nr. 55 din 16 august 2002 privind regimul juridic al sancțiunilor prestării unei activități în folosul comunității și închisorii contravenționale.

11. Ratificarea și aderarea României la convențiile internaționale

Iată principalele convenții internaționale cu incidență în domeniul drepturilor omului la care România a devenit parte în perioada 2001–2002, și instrumentele lor de ratificare:

- Legea nr. 3 din 2 februarie 2001 pentru ratificarea Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, adoptate la 11 decembrie 1997;
- Legea nr. 17 din 22 februarie 2001 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția drepturilor omului și a demnității umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, Convenția privind drepturile omului și biomedicina, semnată la Oviedo la 4 aprilie 1997, și a Protocolului adițional la Convenția europeană pentru

protecția drepturilor omului și a demnității umane față de aplicațiile biologiei și medicinei, referitor la interzicerea clonării ființelor umane, semnat la Paris la 12 ianuarie 1998;

- Legea nr. 470 din 20 septembrie 2001 pentru ratificarea Protocolului facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă;

- Legea nr. 511 din 4 octombrie 2001 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 92/1999 pentru ratificarea Protocolului adițional la Convenția europeană asupra transferării persoanelor condamnate, adoptată la Strasbourg la 18 decembrie 1997;

- Legea nr. 565 din 16 octombrie 2002 pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, a Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, precum și a Protocolului împotriva traficului ilegal de emigranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptate la New York la 15 noiembrie 2000;

- Legea nr. 567 din 19 octombrie 2001 pentru ratificarea Protocolului facultativ cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate, la Convenția privind drepturile copilului, semnat de România la 6 septembrie 2000;

- Legea nr. 682 din 28 noiembrie 2001 privind ratificarea Convenției pentru protejarea persoanelor față de prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, adoptată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981;

- Legea nr. 111 din 13 martie 2002 pentru ratificarea Statutului Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998;

- Legea nr. 396 din 14 iunie 2002 pentru ratificarea Convenției europene asupra cetățeniei, adoptată la Strasbourg la 6 noiembrie 1997;

- Legea nr. 451 din 8 iulie 2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000;

- Legea nr. 623 din 19 noiembrie 2002 pentru ratificarea Convenției internaționale privind reprimarea finanțării terorismului, adoptată la New York la 9 decembrie 1999.

Concluzii

Din studiul succint de față asupra evoluțiilor legislative pe perioada 2001–2002 cu relevanță în materia protecției drepturilor omului, apreciem ca evident fenomenul de accelerare a ritmului modificărilor legislației în acest domeniu

prin constatarea unui număr sporit de acte incidente, dar și prin coerența acestora, în contextul cerințelor stabilite de organismele internaționale, la care România este parte, dar și de către cele la care statul nostru este în curs de aderare.

Ni se pare important de remarcat „viteza de reacție“ îmbunătățită a autorităților publice românești la solicitările de armonizare legislativă în privința protecției drepturilor omului, formulată de Consiliul Europei, dar și de Uniunea Europeană, ușor de observat din adoptarea măsurilor de modificare a legislației privitoare la restituirea proprietății, protejarea minorităților, drepturile copilului, libertatea presei, dar și la libertatea sexuală și dreptul la siguranță.

De asemenea, legiuitorul român s-a conformat noilor aspecte sociale apărute odată cu democratizarea și evoluția societății românești spre o economie de piață, prin adoptarea unor legi de natură să acopere noi domenii, care până acum nu se mai bucuraseră de o reglementare juridică.

Totuși, trebuie să admitem că am sesizat și cu acest prilej abundența, uneori exagerată, a actelor normative care reglementează același domeniu, precum și modificările numeroare care se aduc aceleiași legi, prin

legi și ordonanțe de urgență ce se succed cu un ritm amețitor, uneori de natură a deruta chiar și pe un profesionist al „ițelor legislative“. Este vorba de acea „inflație legislativă“ despre care s-a făcut vorbire în repetate rânduri, prin vocea autorilor de doctrină, dar chiar și prin cea a reprezentanților autorităților publice, problemă pe care o reglementare-cadru ca Legea nr. 24/2000 se pare că nu a rezolvat-o. De aceea, ar fi indicată o aplecare mai atentă asupra acestei chestiuni din partea legiuitorului român, în încercarea de a soluționa ceea ce și forurile internaționale au semnalat.

Nu este mai puțin adevărat că ritmul legiferării a avut o „cadență“ mai ordonată, programul de propuneri legislative al Guvernului și de ordonanțe de urgență suprapunându-se în mare măsură peste concepția Parlamentului privind legiferarea și armonizarea legislației României cu reglementările la nivel european.